

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2023/2024

Jméno a příjmení studenta: Mgr. Michael Polák
Identifikační číslo studenta: 49820815

Typ studijního programu: doktorský
Studijní program: Moderní hospodářské a sociální dějiny
ID studia: 585012

Název práce: Studentstvo v období poststalinismu: vysokoškolské instituce a proměny studentské participace v Československu (1956 – 1969)
Pracoviště práce: Ústav hospodářských a sociálních dějin (21-UHSD)
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: doc. PhDr. Michal Pullmann, Ph.D.
Oponent(i): doc. PhDr. Jan Mervart, Ph.D.
Mgr. Marta Edith Holečková, Ph.D.

Datum obhajoby: 21.06.2024 **Místo obhajoby:** Praha
Termín: řádný

Průběh zkoušky: 10:12 Předseda komise prof. Jiří Štaif zahájil obhajobu, uvedl všechny přítomné a seznámil studenta s průběhem konání obhajoby.
10:13 Student seznámil přítomné s tezemi své disertační práce. Hlavní perspektivou jeho zkoumání je dynamika sociálního hnutí, sociální změna a zdroje úspěchu při prosazení jeho požadavků. Představil svá metodologická východiska. Práce má být příspěvkem do debaty o československém poststalinismu a jeho interpretacích. Uvedl jako zásadní dualitu vnímání aktivit sociálního hnutí ze strany centrální moci. Dále představil pramennou základnu svého výzkumu. Aktivitu sociálního hnutí studentů rozdělil do čtyř fází - nespokojenost, dále se objevují vůdci hnutí, kteří přichází s politickou koncepcí, poté mobilizace širšího množství aktérů následovaná případným potlačením hnutí. Analyzoval čtyři rozpory situace studentského hnutí v socialismu. Dále představil taktiku předních studentských vůdců. Uvedl svou tezi o mobilizaci, ke které došlo proto, že se u strahovské demonstrace propojily všechny důvody nespokojenosti studentského hnutí. U závěru hnutí nesledoval politické projevy, ale příčiny vedoucí k demobilizaci. Dále zkoumal dynamiku událostí studentských stávek, demonstrací po sebeupálení Jana Palacha a samotného tohoto aktu a represivní vlnu. Uvedl tezi, že kolektivní politická nespokojenost má největší potenciál k mobilizaci, pokud vychází z rozporů příslibů politické elity a žité reality. Rozpor mezi vnímáním aktivity studentů jako pokrokové či reakční označil jako tzv. Schrödingerova studenta.
10:28 Školitel doc. Michal Pullmann představil vývoj bádání studenta už od jeho diplomové práce a ocenil jeho výsledky a některé aspekty jeho přístupu. Vyzdvihl jeho publikační úspěchy, které označil za nadstandartní. Uznan, že časový tlak se podepsal na

výsledné podobě disertační práce, zároveň studenta v účasti na projektu mimo záběr disertační práce sám podpořil a považuje širší záběr za důležitý. Přes absenci některých věcí by práci doporučil k obhajobě

10:37 Oponentka Marta Edith Holečková, Ph.D. shrnula svůj posudek. Vidí velký překryv s diplomovou prací. Nehodnotí další aktivity, pouze text disertační práce.

Student se chce zabývat emocemi a zkušenostmi lidí, ale živí lidé z toho vypadávají. Zejména zkušenosti, které si aktivní studenti ze svého působení odnesli a jaký vliv měly na jejich další životní dráhu. Vítá analýzu studentských časopisů, ale považuje ho za ledabylý a chybí jí analýza časopisu Univerzita Karlovat či Student. Nezkoumá pořádně roli cenzury. Absentuje proměna mediálního pole. Práci nedoporučuje k obhajobě.

10:42 Oponent doc. Jan Mervart poděkoval studentovi, oponentce i školitelé za vystoupení. Je také kritický. Práce je jasně logicky strukturována. Vidí v práci podobný rozpor příslibu čtenáři a jeho nenaplnění. Nevidí zásadní posun ve výzkumu studenta ani ve srovnání s výzkumem ostatních badatelů. Argumenty, které považuje za přesvědčivé, postrádají dostatečnou oporu v materiálu.

Nepovažuje metaforu Schrödingerova studenta za přesvědčivou, i když souhlasí s tezí, která za ní stojí. Studenta v tomto ohledu nepovažuje za jedinečné oproti dalším sociálním skupinám.

Argumenty rozporů považuje často za příliš tezovité a postrádající zohlednění dostatečně širšího kontextu. Poslední část týkající se vývoje 1968 a následně považuje za prakticky neodargumentovanou, považuje za nutné zabývat se institucemi a jejich rozpadem, odvolání na přílišnou šíři požadavků je nedostačující. Následně položil otázky zmíněné v posudku. Jaká je novost oproti diplomové práci? Proč chybí časopis Student? Jaká je reálná kontinuita studentského hnutí při jeho značné fluktuaci v rámci časového rozsahu práce? Práci považuje za hraniční, ale doporučuje k obhajobě, aby mohl student reagovat.

10:52 Student reagoval na posudky oponentů a jejich otázky.

Novost práce spočívá v představené 1. a 3. fázi sociálního hnutí. Zejména výzkum studentské každodennosti, metodologicky i empiricky je vztáhnuta k sociální změně, k mobilizaci na konci roku 1967. Vnímání každodennosti studenty považuje za nové v literatuře jednak přístupem a jednak šíří. Tu každodennost vztahuje i k rozpadu toho sociálního hnutí. Časopis Student analyzoval, ale nepoužil ho. Analyzoval 24 časopisů a snažil se použít spíše ty neznámé, právě aby práce dostala nároku původnosti. Student nepovažuje za jedinečný mezi těmi časopisy, aby byl nenahraditelný, ale uznává pochybení, že časopis Student tam měl být.

10:57 Doc. Vilímek podpořil vynechání Studenta jakožto notoricky známého časopisu.

10:58 Prof. Štaif se ptá proč nebyla uplatněna metoda kolektivní biografie? Považoval by ji za přínosnou pro dané téma a jeho zpracování, zejména pro vliv elit studentského hnutí na něj.

11:00 Student vysvětluje, že studentské elity se rozhádaly. Považuje regionalismus za něco, co hrálo roli, co pak akcelerovalo další konflikty. Praha byla vnímána jako že má náskok.

Prof. Štaif se dále ptal jestli hráli roli gender? V práci jsou primárně samí muži.

Student genderovou perspektivu zvažoval, ale vůdkyně studentského hnutí nezapadly do výzkumného záměru a hrá

Doktorka Holečková se ptá na transnacionální souvislosti.

Nespokojenost panovala i na Západě. Co mají tyto případny společného?

Student terspektivu neakcentoval, protože se zaměřil na konkrétní sociální hnutí, ale uvádí některé jejich podobnosti, ideové inspirace. Považuje za jednotlivý prvek antiautoritářský apel, nikoliv však jako antisystémový. V Československu je situace specifitější, i ten antiautoritářský apel menší, byla to revoluce v revolucionizované

společnosti.

Doc. Pullmann říká, že na Západě chyběly samosprávné instituce, teprve je vytvářeli, v Československu již existovaly.

Doktorka Holečková: Chybí jí biografický pohled. Kde vidí student zdroje pocitu, že oni jsou ti, kdo ví, jak to dělat dobře? Jaké jsou jejich ideové inspirace?

Student chápe ideové zdroje jako různorodé. Ať už místní kánon, soudobí socialističtí revolucionáři, lokální zejména vědecká produkce či Západ, ten ale považuje za slabší zdroj než ostatní historiografie. Představil projev Rudi Dutschkeho v Praze.

Doktorka Holečková: VSZ a stavební fakulta byly hlavní centra.

Souvisí to i s proměnou vysokoškolského studia a přitažlivosti těchto fakult. Dochází zde k proměně, student vidí příslib VTR, ale to dle ní neodpovídá době např. zakládání řady humanitních oborů. Je to změna, která je podporována z ústředí. Příliš málo student bere v potaz dobový kontext, bere toto sociální hnutí jako příliš oddělený fenomén.

Student vysvětlil, že popisované procesy vyvolávaly konkrétní přísliby, pro dobré vědce jsou potřeba dobré laboratoře, pro dobré studenty potřebujeme důstojné podmínky. Z konkrétního motivu plynuly konkrétní přísliby. Studenti brali přísliby vážně, ukazuje to konkrétních příkladech.

11:19 Doc. Vilímek se ptá, jaký byl vliv možnosti zahraniční zkušenosti? Vnímání okupace v zahraničí? Hraje roli nejen regionalita ale oborovost časopisů?

Student říká, že výjezdy měly vliv na politickou i sociální imaginaci studentů. Není tam ale jednostranný transfer zkušeností, byl to dialog. Zkoumal ale spíše sociální imaginaci. Vliv oborové různorodosti spíše nenašel, případné interpretace považuje za příliš nepodložené, stranicko-byrokratický jazyk znali všichni.

Doc, Spurný se zeptal, co pro studenta bylo v procesu psaní překvapivé? Odporovalo něco jeho hypotézám, s kterými k bádání přistupoval?

Student psal z výsledné pozice, nikoliv výchozí. Za překvapující považuje zkoumání uvedených rozporů, chtěl zkoumat institucionální vývoj ČSM, ke kterému ale nemohl získat materiály.

Nejpřekvapivější považuje upřímné vnímání příslibů VTR.

Prof. Štaif takový vliv VTR nepocítuje. Považuje to spíše za rozpor se vnímáním civilizačního standardu.

Student v tom nevidí rozpor.

Doktorka Holečková na příkladu menz uvádí, že jí chybí konkrétní výtky, či zmiňuje špatné využití příkladu se salmonelou, která se šíří jinak a měla by vypovídat o něčem jiném spíše, než jak to používá student jakožto špatné hygienické podmínky na kolejích.

Student vysvětluje, že salmonela se šíří nejen jídlem, ale i špatnou úroveň hygieny.

Doc. Mervart podporuje interpretaci studenta ohledně vnímání příslibů VTR. Práce měla gradovat Strahovem. Normalizace a rok 1968 považuje za příliš odlišné, mění se tam role studenta a rekonfiguruje se celé to pole, v kterém to hnutí působí.

Přesvědčivější by byla práce pouze se zpracováním rozporů.

Student nepovažuje poslední kapitolu za vrchol, ale spíše epilog.

Není to komplexní analýza studentů a Pražského jara, nechtěl ale dělat jasný a příkrý předěl, považoval za účelné zpracovat výhled.

Doktorka Dušková práci považuje za nepřehlednou. Pomohlo by větší vztahování ke společenskému nebo dobovému kontextu. Chybí podrobnější informace k vyjmenovaným studentům pro čtenáře, kteří nejsou s tématem natolik obeznámeni. Práce je zajímavě a čtivě napsána, ale působí často příliš nesourodě. Práce má potenciál. Chybí jí ale větší výklad k pramenné základně, jaké vlastně pokrývá spektrum, jak je analýzoval a jak je vybíral.

Student použil všechny časopisy, které byl schopen najít. Využil primárně digitalizované časopisy od Jaroslava Pažouta. Strukturu popisoval v úvodu, nechtěl ale práci přespříliš členit. Jako řešení

považuje možná změnu názvů.

11:41 Předseda komise ukončil obhajobu a komise zahájila neveřejné jednání o klasifikaci disertační práce.

Předseda komise seznámil studenta a přítomné s výsledkem obhajoby po otevřeném hlasování: počet členů komise 5 – přítomno členů komise 5 – kladných hlasů 3, záporných hlasů 2. Obhajoba disertační práce byla klasifikována „prospěl“.

Zapisovatel: Luboš Studený

Klasifikace obhajoby:	prospěl/a (P)	
Předseda komise:	Štaif Jiří, prof. PhDr., CSc.
Členové komise:	Pullmann Michal, doc. PhDr., Ph.D.
	Dušková Lucie, Mgr., Ph.D.
	Spurný Matěj, doc. Mgr., Ph.D.
	Vilímek Tomáš, doc. PhDr. Mgr., Dr., Ph.D.